

ਰੇਡੀਓ ਲਵੀਵਾਰ- ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ
ਕੜੀ-26, ਕੁਦਰਤ ਨਹੀਂ ਤੋਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਤੇ
(Nature can't be Evaluated in term of Money)

ਖੋਜ ਤੇ ਲੇਖਣ: ਡਾ. ਅਨੁਰਾਗ ਸ਼ਰਮਾ
ਲੜੀਵਾਰ ਸੰਪੋਜਕ : ਡਾ. ਬੀ ਕੇ ਤਿਆਗੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰਣ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode we have , by way of a story of a family , discussed and have made an effort to understand such facilities as have been provided by Nature by way of and through its natural resources and various webs of its ecosystems. And have found that such provisions cannot be evaluated in terms of money.

(ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪਰਸਿਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਪਾਤਰ

ਇਸਤਰੀ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਪੁਰਸ਼ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਸੁਨੀਲ : ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਫਲ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਸੁਨੀਲ ਦੇ ਪਿਤਾ , ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਅਧਿਆਪਕ

ਦਿਨੇਸ਼: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਦਿਨੇਸ਼ ਦੇ ਜਮਾਤੀ , ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਉਮਾਕਾਂਤ : ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦੇ ਦੋਸਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀ

ਸੁਰੂਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ)

ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ.....

(ਸੰਗੀਤ...)

ਐਲਾਨ: ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਹੈ। ਰੇਡੀਓ ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ - ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀਆਂ ਪੰਝੀ ਕੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਚਰਚਾ, ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਕਾਰਨ

ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖਪਤਵਾਦ ਦੀ ! ਖਪਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਾਲੀ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਦਰਪੇਸ਼ ਨੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਜੈਵਿਕ ਤੇ ਅਜੈਵਿਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ, ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ! ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੇ, “ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ” ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸੁਣਾਉਣਗੇ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣਗੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਬਤ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ਦੇ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਮੁਲੰਕਨ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ !

ਸੰਗੀਤ (ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ “ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀ ਅੱਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ 26ਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਆਗਤ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦਾ । ਸੱਭ ਨੂੰ ਸੁੱਭ ਸਵੇਰ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਪਿਛਲੀ ਕੜੀ “ ਅਮਾਨਤ ” ਵਿੱਚ ਸੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਾਡੇ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਘੱਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦਾ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਜੀਵਣ ਵਾਸਤੇ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਪੇੜ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਗਾਥਾ ਪੈਟਰੋਲ ਡੀਜ਼ਲ, ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਰੋਜਾਨਾ ਜੀਵਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਭ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਧਨ ਸਾਡੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਣ ਵਿੱਚ ! ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਪਦਾਰਥ ਬਣਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਧਨ ਤਦ ਹੀ ਜਦ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਕਨੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨ ਨੇ ਜੈਵਿਕ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਨਵਿਆਉਯੋਗ ਤੇ ਨਾ ਵਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਾਧਨ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪੂਰਤੀ ਅਲਪ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਕੋਲਾ, ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ , ਤੇਲ , ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ ਵਰਗੇ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਨੇ, ਨਾ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਾਧਨ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਕੀਤੀ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਸੈਕੜੇ ਸਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਿਰਜਨਾ ਵਿੱਚ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ , 80% ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 20% ਅਮੀਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਭੇਦ ਸਾਡੀ ਗੁਰਬਤ ਦਾ ਕਿ 40% ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਕੇਵਲ 5% ਹੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਤੇਲ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਵਰਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ 22ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਸੂਚਨਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦੇ ਕੁੱਲ ਭੰਡਾਰ ਨੇ 90,000 ਕਰੋੜ ਲੀਟਰ ਤੇ ਮੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਦੁੱਗਣੀ ਹਰ ਸਾਲ , ਪਰ ਉਤਪਾਦਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘਟ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਇਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿ ਅਮੀਰ ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕ ਵਰਤ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਧਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਗਾਥਾ ਕੋਲੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ , ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਲੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਟਨ ! ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੰਡਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਗਲੇ 50 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਸੰਤੁਲਤ ਜੀਵਣ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ 30% ਭਾਗ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਵੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਜੰਗਲ ਧੜਾਧੜ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਿਗਲ ਲਏ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵੀ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਤੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕੇਵਲ 3% ਹੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਚਿੰਤਾ ਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਤਰਸ ਜਾਵੇਗੀ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਮਸ਼ਾਹੂਰ ਵਰਖਾ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਵੀ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ! ਘੱਟਦੀ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨਤਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਖਤਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਣ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣੀ ਸੀ ਵਿਕਰਾਲ ਸਥਿਤੀ ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਅਲੋਪਣ ਦੀ ਵੀ , 1970 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕੇਵਲ 44 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨਦਾਰਦ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ 52% ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 675 ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਪਾਰਕ ਤੇ ਰੱਖਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਣ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਲੋਪਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਸੀ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖੁੜਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਹੈ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁਠੀ ਭਰ ਧਨਾਡਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਾਰਨ ਕਾਣੀ ਵੰਡ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੌਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਅਮਾਨਤ , ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡੀ ਹੈ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਉਂ ਸਾਨੂੰ ਵਰਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਖਿਆਨਤ !

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਮੁੱਲ ਭਾਓ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕੁਦਰਤ

ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦਾ !

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ: ਹੋਵੇਗੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਤੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ! ਅਜਿਹਾ ਤੋਲ ਜਾ ਸੋਚ ਹੋਵੇਗੀ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ, ਨਾ ਕਾਬਿਲੇ ਮੁਆਫੀ !

ਐਲਾਨ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਵਿਗਿਆਨ ਲੜੀਵਾਰ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ-ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਇਹ ਜਿੰਦਗੀ” ਦੀ ਛੱਬੀਵੀਂ ਕੜੀ, “**ਕੁਦਰਤ ਨਹੀਂ ਤੋਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਤੇ**” ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਕਲਾਕਾਰ! ਸੁਣੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨੀ! (ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਟ੍ਰੈਕ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

.....**ਕੜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ**

ਸਿਰਲੇਖ ਧੁਨੀ (ਸਿਗਨੇਚਰ ਟਿਊਨ).....**ਮੱਧਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ (ਫੇਡਜ਼ ਆਊਟ)**
ਦ੍ਰਿਸ਼ -ਪਹਿਲਾ

(ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੁਝ ਅਵਾਜ਼ਾਂ/ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਹੱਸਣ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ)

ਦਿਨੇਸ਼: ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿਓ... ਆਪਣੇ ਸੁਨੀਲ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਚਰਚਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਟੀ ਵੀ ‘ਤੇ...
(**ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ! ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਟੀ.ਵੀ. ਐਂਕਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਅਵਾਜ਼**)

ਐਂਕਰ: ਤਾਂ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਂ ਆਖੀਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਸੁਨੀਲ ਸਰਮਾ... ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ! ਸੁਨੀਲ ਜੀ ਸਾਡੇ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਆਗਤ ਹੈ !

ਸੁਨੀਲ: ਜੀ ਧੰਨਵਾਦ!

ਐਂਕਰ: ਵਾਹ! ਦਸ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬੋਲ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ! ਤਾਂ ਸੁਨੀਲ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ‘ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ ਆਫ਼ ਦਾ ਈਅਰ’ (ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਾਰੋਬਾਰੀ) ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਨਵਾਜ਼ਿਆ ਗਿਆ ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹੈ ?

ਸੁਨੀਲ: ਜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ! ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਟੀਮ ਹੈ ... ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ... ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ!

ਐਂਕਰ: ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਅਈ.ਟੀ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਣਨ, ਖਣਿਜ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ (ਰਿਅਲ ਅਸਟੇਟ...) ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੀ ਕਹੋਗੇ?

ਸੁਨੀਲ: ਦੇਖੋ ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ ! ਮੇਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵੀ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਝਲਕ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ! ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਨਿਵੇਸ਼... !

(ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਦਿਨੇਸ਼: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਸੁਨੀਲ ਨੇ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ..

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਹਾਂ ਦਿਨੇਸ਼, ਸਹੀ ਆਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਫਸਟ ਤੇ ਅੱਜ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀ... ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰੇਗਾ।

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਪ੍ਰਦੀਪ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਵਿਚ ਟਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ.. ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਆ..

ਦਿਨੇਸ਼: ਓ ਉਮਾਕਾਂਤ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ 'ਬਿਜ਼ਨਸਮੈਨ ਆਫ਼ ਦੀ ਈਅਰ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਤਾਂ ਹਾਂ.. ਕਿਉਂ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ?

(ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਖ ਰਹੇ ਹੋਣ)

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ.. ਹਾਂ..ਹਾਂ ਦਿਨੇਸ਼ ! ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਏ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਵੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਪਰ.. ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਨਹੀਂ।

ਦਿਨੇਸ਼: ਕੀ ਕਿਹਾ ਭਰਾ ਜੀ ? ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਨੀਲ ਇਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ?

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਦਿਨੇਸ਼।

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਣੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਸੀ...

ਦਿਨੇਸ਼: ਹਾਂ, ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਏ..

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਪਰ ਦਿਨੇਸ਼, ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕਿਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ..

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਖਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ... ਹੁਣ ਵਧਦੀ ਅਬਾਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ...

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਪ੍ਰਦੀਪ ! ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਅੰਨ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਉਮਾਕਾਂਤ, ਬੱਸ ਦੁੱਖ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ! ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ , ਨਾ-ਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਜੋਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ! ਇਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋਲਿਆ ਹੈ ਮਤਲਬ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੋਵੇਗਾ ? ਤੇ ਬਸ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ! ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ..

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦਾਤਾਂ ਇਸ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ... !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਬਸ! ਪ੍ਰਦੀਪ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ। ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਿਰਫ ਆਰਥਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦੈ?

ਦਿਨੇਸ਼: ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਏ...!

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਸਹੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ... ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਏ ਤੇ ਕਰਦਾ ਏ ਭਲਾ ਗਲਤ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਉਮਾਕਾਂਤ, ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੇ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਕਲਮੰਦ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਂਗੇ.. ! ਹਾਂ ! ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੇ ਅੱਜ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਗਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ! ਹਰਿਤ-ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਗੈਸ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦਾ ਪੱਧਰ ਸਾਡੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ 410 ਪੀ.ਪੀ.ਐਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਪਰ ਇਹ ਪੱਧਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੰਨਾ ਸੀ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਕੋਈ 20 ਲੱਖ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੇਵਲ 180 ਪੀ.ਪੀ.ਐਮ ਸੀ , ਇਹ ਪਿਛਲੇ 10,000 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ 280 ਪੀ.ਪੀ.ਐਮ 'ਤੇ ! ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪਿਛਲੇ 167 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2017 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ 407 ਪੀ.ਪੀ.ਐਮ !

ਦਿਨੇਸ਼: ਹਾਂ.. ਵੈਸੇ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੌਸਮ ਵੀ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਲਗਭਗ ਦੋ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਦੋ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ! ਫਿਰ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ, ਪਰ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਇਸ ਐਨੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਪ੍ਰਦੀਪ, ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਤਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ! ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਅਰਥਸਾਸਤਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਲਾਲਚ !

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਹੈਂ ! ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਨਾ ਲਾਲਚੀ ! ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਜੀਵ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਹਾੜ, ਨਦੀਆਂ, ਮਿੱਟੀ , ਖੂਹ-ਟੋਭੇ ਤੇ ਜੰਗਲ-ਬੇਲੇ ਸੱਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ! ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪੱਤੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਦੌਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਹੀ ਤੋਲਦਾ ਹੈ !

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਕੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗ਼ੈਰ-ਆਰਥਿਕ ਰੂਪ ਵੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਉਮਾਕਾਂਤ... ! ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਹੁਣ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਬਾਂਦਰ ਜਾਂ ਭਾਲੂ-ਵਾਲੂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ !

(ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਾਸਾ)

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਵੈਸੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ... ! ਇਹ ਭਾਲੂ-ਵਾਲੂ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ !

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਪਰ ਜੇਕਰ ਰਿੱਛ , ਬਾਂਦਰ, ਬਾਂਦਰੀ ਮਦਾਰੀ ਦੀ ਡੁਗਡੁਗੀ ਤੇ ਨੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਕੇਵਲ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਲਤੂ-ਫਾਲਤੂ ਜਿਹੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਵੈਸੇ ਹੈ ਹੋਰ ਵੀ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ! ਇਹ ਐਵੇਂ ਆਲਤੂ-ਫਾਲਤੂ ਨਹੀਂ ! ਚੱਲੋ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ‘ਕੀ-ਸਟੋਨ’ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਏ ?

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਕੀ-ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ! ਹਾਂ... ! ਹਾਂ... ਕੀ-ਸਟੋਨ ਭਾਵ ਆਧਾਰ-ਸ਼ਿਲਾ ਜਾਂ ਆਖੇ ਕੁੰਜੀਵਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ... ? ਪਰ ਨਹੀਂ... ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਕਦੇ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀ” ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੇ ਐਨਾ ਵਕਤ ਲਾਇਆ ! ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਾਤਾਵਰਨੀ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਜੋ ਐਨਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ! ਪਰ ਨਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ! ਬਲਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਖਰੇ ਹੀ ਉਤਰੇ... ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਾਸਾ)

ਦਿਨੇਸ਼: ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਉਮਾਕਾਂਤ...! ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਹੁਣ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਸਪੀਸ਼ੀਜ਼” ਯਾਣੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਉ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਦਿਨੇਸ਼... ਮੋਟੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਸਪੀਸ਼ੀਜ਼” ਯਾਣੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਜਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਜੀ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ...ਜਿਵੇਂ..

ਦਿਨੇਸ਼: ਪ੍ਰਦੀਪ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਬਰ ਕਰੋ। ਜੀ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦੱਸੋ...

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ ਦਿਨੇਸ਼.. ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀ-ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ...

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਅੱਛਾ! ..ਐਨੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਇਹ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ” ?

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਵੇਗਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਤੇ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ ! ਲਓ ਸੁਣੋ ! ਇਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ... ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਜਿਸ ਦੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ਹੀ ਡੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ...।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ...?

ਦਿਨੇਸ਼: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਪ੍ਰਦੀਪ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ...! ਦੇ ਦਿਓ ਉਦਾਹਰਣ ਵੀ !

(ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਾਸਾ)

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ ! ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੋਨੋਰਾਨ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਕਟਸ ਯਾਣੀ ਥੋਹਰ ਦੇ ਪੌਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਾਗਣ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ - ਹਮਿੰਗਬਰਡ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ...!

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਲਉ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹਮਿੰਗਬਰਡ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਉਮਾਕਾਂਤ, ਹੁਣ ਇਸ ਸੋਨੋਰਾਨ ਮਾਰੂਥਲ ਵਿਚ ਹਮਿੰਗਬਰਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਬਚੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਬੱਫਲ ਘਾਹ ਨਾਮਕ ਇਕ ਬਾਹਰੀ ਘਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤਿਕ ਤੰਤਰ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੀ ਹੋ ਗਈਆਂ...!

ਉਮਾਕਾਂਤ:ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਹੁਣ ਜਰਾ ਕੁ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮਾਰੂ ਇਹ ਬੱਫਲ ਘਾਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਬੱਫਲ ਘਾਹ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਦੇ ਸਰੱਕੜੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਹਾਏ! ਐਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਵਿਗਾੜ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਦਰਅਸਲ 1969 ਵਿਚ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਬਰਟ ਟੀ. ਪੇਨ ਨੇ ਸਟਾਰ ਫਿਸ਼ ਯਾਣੀ ਤਾਰਾ ਮੱਛੀ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ 'ਪਿਸਾਸਟਰ ਓਕਰੇਸ਼ਿਅਸ' ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ 25 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਪੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਰੀੜ੍ਹਰਹਿਤ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ...!

ਦਿਨੇਸ਼: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੇਨ ਨੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ...

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਬੱਸ ਫਿਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ? ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ! ਲਾਭ -ਹਾਨੀ ਦੀ ! ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵੀ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਰੋ!

ਉਮਾਕਾਂਤ:ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ! ਪਰ ਪੇਨ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਕੇ ਦਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਲੋਪ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਨਹੀਂ ਜੀ ! ਇਸ ਅਲੋਪਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੇਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਯਾਣੀ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਸਪੀਸ਼ੀਜ਼” ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਕੇ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ !

ਦਿਨੇਸ਼: ਹਾਂ ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੇਨ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ ! ਕਿਉਂਕਿ ਤਦ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਸੀ ! ਪਰ ਇਸ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਭੇਦ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਦਰਤ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਲਏ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਜਿਵੇਂ ਭਾਲੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਪ੍ਰਦੀਪ, ਭਾਲੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ “ਕੀ-ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀ” ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗਰਿਜ਼ਲੀ ਭਾਲੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ਾਸ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ “ਸਾਲਮਨ ਮੱਛੀ” ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਲ ਵਿਚ ਬੇਰੀ ਫਲ ਦੇ ਬੀਜ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਭਾਲੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ...

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਅੱਛਾ ! ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਜ਼ਲੀ ਭਾਲੂ ਖ਼ਤਮ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਖ਼ਤਮ...?

ਦਿਨੇਸ਼: ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੀਪ.. ਪਰ ਸਿਰਫ ਜੰਗਲ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ... ਜੰਗਲ ਖ਼ਤਮ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵੀ ਖ਼ਤਮ...!

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਕੁਦਰਤ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਗ਼ੈਰ-ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੀਵਨਦਾਈ ਲਾਭ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ...?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ - ਆਕਸੀਜਨ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਰੁੱਖ, ਪੌਦੇ, ਕਾਈਆਂ ਆਦਿ ਮਿਲ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਵੈਸੇ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਇਕ ਆਕਸੀਜਨ ਕੰਸਟ੍ਰੇਟਰ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਸੀ।

ਦਿਨੇਸ਼: ਪ੍ਰਦੀਪ.. ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮਸ਼ੀਨ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ... ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਇਹ ਕੰਮ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਵੈਸੇ ਇਸ ਆਕਸੀਜਨ ਕੰਸਟ੍ਰੇਟਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਖਰਚ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਲਈ ਲਗਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਕਈ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਦਬ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਦਿਨੇਸ਼: ਅਤੇ ਐਨੇ ਫਲ, ਐਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨਾਜ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਐਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਏ ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਐਨੀ ਜੀਵ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਬਣਾ ਤਾਂ ਸੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਿਆ ਏ...!

ਪ੍ਰਦੀਪ: (ਕੁਝ ਦੱਬੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ): ਵੈਸੇ ਅਜਕਲ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਮਾਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ...

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਓ ਪ੍ਰਦੀਪ, ਲਗਭਗ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਰੁ: ਦਾ ਮੀਟ ਦਾ ਬਰਗਰ ਪਵੇਗਾ... ਲਉ ਖਵਾ ਲਉ... ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਸਤਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਣਵਤਾ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਕਈ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪੈ ਜਾਣਗੀਆਂ !

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਉਮਾਕਾਂਤ... ਪਰ ਸੋਚੋ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰੀ ਭੀੜ-ਭੜਕੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ... ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ.. ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਠੰਡੇ ਫੁਆਰਿਆਂ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ...

ਦਿਨੇਸ਼: ਹਾਂ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣ ਲੱਗੇ ਹਨ...

(ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਾਸਾ)

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਬਹੁਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਬਣਾ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਜ਼ੋਨ ਦੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ... ਕੀ ਕਦੇ ਆਕਸੀਜਨ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ...? ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕੂੜਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ...

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਜੀਵਨ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ... ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ...!

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਹੀ ਕਿਹਾ.. ਵਿਕਾਸ ਤਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਰਕ ਤਾਂ ਸਮਝੀਏ... ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਯੁੱਧ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ... ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਦਿਨੇਸ਼: ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ..

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਸਹੀ ! ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਖ ਰਹੇ ਸੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਲਿਆ, ਕਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਵਿਕਾਸ ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਨੀਆ ਬੁੜਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ..

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਮਤਲਬ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਹੈ... ਵੈਸੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲਗਭਗ 80% ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 20% ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਬਸ! ਇਥੇ ਹੀ ਗੱਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਣਾ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਲਾਲਚ ਲਈ ਲੁੱਟਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ?

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਕੁਝ ਸਮਝ ਤਾਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ। ਹਵਾ, ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਪਰ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ... ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਦੇ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ...

(ਅਚਾਨਕ ਦਿਨੇਸ਼ ਚੀਕ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ)

ਦਿਨੇਸ਼: ਸੁਨੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ...

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਕੀ ਕਿਹਾ ਦਿਨੇਸ਼ ?

ਦਿਨੇਸ਼: ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਮੋਬਾਇਲ ‘ਤੇ ਬ੍ਰੇਕਿੰਗ ਖ਼ਬਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੀਪ! ਟੀ.ਵੀ. ਆਨ ਕਰੋ...

(ਟੀ.ਵੀ. ‘ਤੇ ਐਂਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼)

ਐਂਕਰ: ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣੇ ਹੀ ‘ਬਿਜਨੈਸਮੈਨ ਆਫ਼ ਦਾ ਈਅਰ’ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਖ਼ਿਤਾਬ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਅੱਛਾ ! ਰਾਜੂ ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਤਾਂ ਲਿਆ..

(ਉਦੋਂ ਹੀ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ)

ਰਾਜੂ: ਸਾਹਿਬ ਸੁਨੀਲ ਭਰਾ ਦਾ ਫੋਨ ਏ..

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਰਹੋ.. ਇਹ ਮੈਂ ਕੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ.. ਹਾਂ.. ਹਾਂ.. ਪਰ... ਚੰਗਾ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਏ.. ਚੰਗਾ.. ਸਾਰੇ.. ਚੱਲੋ.. ਖੁਸ਼ ਰਹੋ..

(ਫੋਨ ਕੱਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼)

ਦਿਨੇਸ਼: ਕੀ ਗੱਲ ਆ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ... ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੁਨੀਲ ਨੇ...?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਹੁਣ।

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਹਾਏ! ਐਨੀ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕੋਈ ਛੱਡਦਾ ਐ ਭਲਾ?

-----ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੰਗੀਤ-----

(ਘੰਟੀ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼)

ਦਿਨੇਸ਼: ਰਾਜੂ ! ਸੁਨੀਲ ਆ ਗਿਆ ?

ਰਾਜੂ: ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਆਉ ਤੁਸੀਂ ਲੰਘ ਆਉ।

(ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ)

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਅੱਛਾ ਸੁਨੀਲ ! ਤੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ... ਆਉ ਦਿਨੇਸ਼, ਬੈਠੋ ਪ੍ਰਦੀਪ, ਉਮਾਕਾਂਤ ਆਉ, ਲਉ ਸੁਣੋ ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ...!

ਸੁਨੀਲ: ਨਮਸਤੇ ਅੰਕਲ...

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਖੁਦ ਗਿੱਲੇ ਪੈ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ! ਤਾਂ ਦੱਸ ਤੂੰ ਕਿਸ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸਭ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹੈਂ ?

ਦਿਨੇਸ਼: ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ! ਇਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਰਾਮ ਤਾਂ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ... ਬੈਠ ਪੁੱਤ... ਆਉ..ਆਉ...

ਸੁਨੀਲ: ਨਹੀਂ ਅੰਕਲ ਠੀਕ ਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਿਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਏ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕਰਨ ਦਾ ! ਵੈਸੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਐਸ਼ੋ-ਅਰਾਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ... ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ ਪਿਤਾ ਜੀ ?

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ.. ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਸਨਕ ਦੇ ਲਈ ਜਾ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਈ ?

ਸੁਨੀਲ: ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸਨਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲਈ, ਸਨਕ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ, ਸਨਕ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਲਈ.. ਸਨਕ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਲਈ... ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਕੀ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤ...

ਸੁਨੀਲ: ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਅੰਕਲ... ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ ਪਰ, ਸੁੱਖ ਦੇ ਲਈ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਛੇਦ ਕਰਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢਿਆ, ਇਸਦਾ ਪੇਟ ਪਾੜ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਲਾ ਕੱਢਿਆ, ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਏਅਰ ਪਿਊਰੀਫਾਇਰ ਵੀ ਵੇਚਿਆ... ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਲਈ..

ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ: ਕੀ ਕਿਹਾ ਪੁੱਤ...!

ਸੁਨੀਲ: ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ... ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕਈ ਅਹਿਸਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਰ ਨਿਆਮਤ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਸਾਥ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ...

ਉਮਾਕਾਂਤ: ਵਾਹ! ਸੁਨੀਲ ਵਾਹ!

ਸੁਨੀਲ: ਹਾਂ ਅੰਕਲ, ਜੇਕਰ ਅੱਜੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਸਭ ਕੁਝ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਰਚਨਾ ਕਰੇਗੀ... ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗੇ.. ਹਾਂ ਪਰ ਜੀਵਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ... ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ !

ਪ੍ਰਦੀਪ: ਹਾਂ ਸੁਨੀਲ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਨਾ ਤੁਲੇ...

ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ: ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ... ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਨਾ ਤੁਲਣ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ !

(ਹਾਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਅੱਜ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦੋਹਣ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਕੀ ਗਿਲਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਅਰਥਸਾਸਤਰ ਤੋਲਦਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਵਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਬੱਚੇ ਵੀ ਇਸੇ ਮੁਲ - ਭਾਓ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਨੇ ,ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-2 ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਨੇ “ ਕੀ ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਜਾ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਬਾਬਤ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ?

ਉੱਤਰ: ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਜੈਵਿਕ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਤਾਣੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਧ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ , ਅਜੇਹੀਆਂ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੀ ਸਟੋਨ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ !